

TEKST 185: Muslimske og kristne vidnesbyrd om retstilstanden i korsfarerstaterne

Ibn Jabayr (1145-1217) var muslimsk geograf og forfatter fra Spanien (al-Andalus). I begyndelsen af 1180'erne rejste han i Middelhavsområdet, Ægypten og Mellemøsten. Under sine rejser kom han bl.a. gennem korsfarerstaterne, hvor nedenstående iagttagelser blev gjort. Usama ibn Munqidh (1095-1188) var muslimsk kriger og hofmand, der kæmpede mod korsfarerne sammen med Saladin. Dog havde han som indbygger i Palæstina-området også mulighed for at opbygge venskaber med nogle korsfarere. Som det fremgår, ser Usama som udgangspunkt ned på korsfarerne (frankerne). Han kan dog til tider også rose dem. Hans selvbiografi dateres til ca. 1175.

5
10
15
20
[Ibn Jabayr:]

Udover de to muslimske kilder bringes herunder et uddrag fra en lovtekst om indfrielse af gæld i Kongeriget Jerusalem. Korsfarerstaten Jerusalem var regeret af en konge i samarbejde med det Høje Råd af adelige riddere og Borgernes Råd (et slags borger-byråd), der begge fungerede som rådgivende organer og domstole. Loven går tilbage til borgerrådets bestemmelser for indfrielse af gæld i Kongeriget Jerusalem i 1100- og 1200-tallet og er nedskrevet i 1300-tallet i et fransk manuskript. Det er et gennemgående træk ved loven om indfrielse af gæld i Kongeriget Jerusalem, at man ikke kunne gøre retskrav gældende om gældsindfrielse, medmindre man havde mededsmænd fra den folkegruppe, som der blev gjort krav overfor.

25
30
35

Vi forlod Tibnin¹ – må Gud ødelægge den² – ved daggry om mandagen. Vores vej gik gennem et område, hvor gårde og ordnede bosættelser fulgte efter hinanden, og hvis beboere alle var muslimer, der levede behageligt med frankerne. Gud beskyttede os mod en sådan fristelse. De afgav halvdelen af deres afgrøder til frankerne ved høsttid, og betalte desuden en kopskat på en dinar og fem qirat³ for hver person. Udover det, blev de ikke forstyrret, bortset fra en let skat på træernes frugter. Deres huse og alle deres ejendele er overladt i deres fulde besiddelse. Alle kystbyerne, der er besat af frankerne, forvaltes på denne måde, idet landområderne, landsbyerne og gårdene tilhører muslimerne.⁴ Men deres [muslimernes] hjerter er blevet forført, for de konstaterede, hvordan deres brødre i de muslimske områder under deres [muslimske] guvernører levede i modsætning dem selv, der levede behageligt og bekvemt. Dette er en af de ulykker, der plager muslimerne. Det muslimske samfund jamrer over den uretfærdighed, der udøves af en godsejer, der tilhører deres egen tro, mens man priser sin modstanders og fjendes, den frankiske godsejers, ledelse, og er vant til at modtage retfærdighed fra ham. Den, der beklager denne tilstand, skal henvende sig til Gud. Der er trøst nok for os i den ophøjede bog [Koranen]: ”Dette er kun en prøvelse fra Dig, hvorved Du vildleder, hvem Du vil, og retleder, hvem Du vil [Koranen 7,155]. [...]

¹ *Tibnin*: By i den sydlige del af det nuværende Libanon

² Ibn Jabayr forbander i sine rejseskildringer jævnlige byer, der tilhører de kristne korsfarere.

³ Dinar og qirat – sølvmønter af varierende værdi.

⁴ Korsfarerstaterne administreredes altså efter et system, der minder om det europæiske feudalsystem, hvor landbefolkningen betalte skat og afgifter til den lokale herremand eller godsejer.

Idet vi ankom til byen Akko – må Gud ødelægge den – blev vi ført til toldhuset, som er et herberg for karavaner. Foran døren er der stenbænke, beklædt med tæpper, hvor de kristne toldfunktionærer sidder med deres skrivetøj af guldpyntet ibenholt. De skriver på arabisk, som de også taler. Deres chef er Sahib al-Diwan,⁵ der er indehaver af kontrakten for indkrævning tolden. Han er kendt som al-Sahib,⁶ en titel, skænket ham på grund af hans embede, og som de anvender på alle respekterede personer, på nær de soldater, der deler embedet med dem. Alle de indsamlede afgifter går til kontraktholderen for tolden, der betaler en stor sum [til regeringen].

5

Købmændene deponerede deres bagage dér og indlogeredes i den øverste etage. Bagagen fra alle, der ikke har handelsvarer, blev også undersøgt i tilfælde af, at den indeholdt skjulte og toldpligtige varer, hvorefter ejeren fik lov til at gå sin vej og søge logi, hvor han ville. Alt dette blev gjort med høflighed og respekt og uden hårdhed eller uretfærdighed. Vi indlogerede os ved havet i et hus, som vi lejede af en kristen kvinde, og bad Den Højeste Gud om at frelse os fra alle farer og hjælpe os til sikkerhed.

10

Må Gud udrydde den [det kristne Akko] og give den [byen] tilbage til muslimerne. Akko er hovedstaden for de frankiske byer i Syrien, ladested for skibene, ”der rejser sig på havet som høje bjerge” [Koranen 5, 24] og en havn for alle skibe. I sin storhed ligner den Konstantinopel. Det er et samlingssted for skibe og karavaner, og mødested for muslimske og kristne købmænd fra alle regioner. Dens veje og gader er så kvælende grundet presset fra mennesker, at det er svært at få en fod til jorden. Vantro og uretfærdigheden brænder dér voldsomt, og den bugner med svin og kors.⁷ Den stinker og er beskidt, fyldt med affald og ekskrementer.

15

20

Frankerne røvede den fra muslimske hænder i 1104, og islams øjne blev opsvulmede med gråd på grund af dette. Tabet var en af islams sorger. Moskées blev til kirker og minareter til klokketårne, men Gud holdt en del af hovedmoskéen, som forblev på muslimernes hænderne, ubesmittet, som en lille moské, hvor fremmede kunne samles for at udføre de obligatoriske bønner. Nær dens *mihrab*⁸ ligger graven for profeten Salih⁹ - Gud velsigne og bevare ham og alle profeterne. Gud beskyttede denne del [af moskeen] fra de vantros vanhelligelse på grund af denne hellige gravs godartede indflydelse.

25

30

[Usama ibn Munqidh:]

Frankerne (må Allah gøre dem hjælpeløse!) besidder ingen mandlige dyder undtagen mod, de respekterer ingen forrang eller højere status, bortset fra riddernes, og har ingen, der tæller for

---

⁵ Leder af tolderne

⁶ Direktør eller mester

⁷ E. Hallam (se litteraturhenvisning) mener, at ”svin” her hentyder til de kristne. Til tider betegnedes kristne som svin, jf. Koranen 5,60 (tekst 45). Den tunesiske dommer, Ahmed b. Talib (d. 889) beordrede ifølge historieskriveren al-Maliki (1000-tallet), at ”*dhimmier på deres skuldre skulle bære et stykke hvidt stof [riqa’], der afbildede en abe (for jøderne) og en gris (for de kristne), og at fastsømme et bræt på deres dør, der bar billedet af en abe.*” Jf. Koranen 2,65 og 7,165-166. Se B. Ye’or: *The Dhimmis* (1985) s.186. Men under muslimsk styre måtte kristne bl.a. ikke besidde svin eller fremvise kors, se f.eks. tekst 64, 65, 93, 112. Det kunne derfor ligeledes være bruddet på dette forbud, som Ibn Jabayr harcelerer over.

⁸ *Mihrab*: Niche i en moské, der angiver bederetningen

⁹ *Salih*: En arabisk profet, der nævnes i Koranen, f.eks. 26,143

noget med undtagelse af ridderne. Det er disse mænd, hvis råd de stoler på, der foretager juridiske beslutninger og domme. Jeg bragte engang [i 1140] en sag frem for dem omhandlende visse fåreflokke, som herren af Baniyas¹⁰ havde taget fra skoven på et tidspunkt, hvor der var våbenhvile mellem dem og os. Dengang var jeg i Damaskus. Så jeg sagde til Kong Fulk, søn af Fulk:¹¹ "Denne mand har overtrådt vores rettigheder og taget vores fåreflokke på et tidspunkt, hvor fårene skal nedkomme. Fårene fødte og lammene døde. Så gav han fårene tilbage, efter at have mistet så mange af dem." Kongen sagde til seks, syv riddere: "Rejs jer og døm i denne hans sag." Ridderne gik ud af audiensrummet, trak sig tilbage og rådførte sig med hinanden, indtil de alle var enige om én ting. Så vendte de tilbage til kongens audiensrum og sagde: "Vi har fældet følgende dom, at herren af Baniyas skal betale en bøde lydende på størrelsen af den skade, han har forvoldt blandt deres får." Kongen pålagde ham derfor at betale bøden. Han [herren af Baniyas] bønfuldt mig, opfordrede og tiggede mig, indtil jeg endelig godtog [en betaling på] fire hundrede dinarer fra ham. En sådan dom kunne ikke engang kongen eller nogen af frankernes anførere ændre eller tilbagekalde efter at den var blevet udtalt af riddere. Så stor agtelse nyder ridderen.

[*Lov om procedurer ved indfrielse af gæld i Kongeriget Jerusalem:*]

20 [...] 59. Hvis det hænder, at en franker gør krav ved retten [om indfrielse af gæld] gældende over for en syrer,¹² om at få tilbage, hvad syreren skylder ham, og hvis syreren benægter at eje det og hvis frankeren ikke har nogen mededsmænd, så erklærer loven at syreren skal sværge ved det hellige kors, at han ikke skylder ham noget; og ved denne ceremoni skal syreren frikendes ved retten.

25 Tilsvarende hvis en syrer gør krav gældende ved retten overfor en franker om at få tilbage, hvad frankeren skylder ham og hvis frankeren benægter at eje, hvad han forlanger af ham, og hvis syreren ikke har nogen mededsmænd, så skal frankeren ifølge loven og retten ikke aflægge nogen ed overfor syreren, hvis han ikke anerkender gælden.

30 60. Hvis en franker gør krav gældende ved retten overfor en saracener for at få, hvad sidstnævnte skylder ham og hvis saraceneren benægter at eje det og hvis frankeren ikke har nogen mededsmænd for sagen, så er det rigtigt, at saraceneren skal sværge ved loven, at han ikke skylder frankeren noget og derved skal han frikendes.

35 Tilsvarende hvis en saracener gør krav gældende ved retten overfor en franker for at få, hvad frankeren skylder ham, og hvis frankeren ikke har det til ham og hvis saraceneren ikke har nogen mededsmænd, så fastsætter loven, at frankeren ikke skal aflægge ed til saraceneren, hvis han slet ikke anerkender gælden.

61. Hvis en franker gør et krav gældende ved retten overfor en griffon¹³ angående noget, som han hævder, at han skylder ham og hvis frankeren, der gør dette krav gældende, ikke har en griffon som mededsmænd, som anerkender gælden, så er andre mededsmænd ifølge loven og

¹⁰ *Baniyas*: byen Cæsarea Philippi (eller Paneas), hvis herre på det tidspunkt var Renier Brus

¹¹ Fulk eller Foulques (d'Anjou). Jerusalems fjerde konge, søn af Foulques d.4., greve af Anjou.

¹² Dvs. en kristen syrer tilhørende den katolske kirke.

¹³ *Griffon*: dvs. en græker, sandsynligvis tilhørende den græsk-ortodokse (byzantinske) kirke

rådet ikke tilstrækkelige, fordi en franker ikke kan være mededsmand imod en griffon, ej heller kan en griffon ifølge loven og rådet være mededsmand imod en franker. [...]

5 63. Hvis en syrer gør krav gældende ved retten overfor en nestorianer¹⁴ vedrørende noget, som han hævder skyldes ham, og hvis syreren ikke har nogen nestorianer som mededsmand, så vil andre mededsmænd ikke være tilstrækkelige for syreren, hvis sagen ikke var gennemført i retten, fordi en syrer ifølge Kongeriget Jerusalems råd ikke kan være mededsmand imod en nestorianer.

10 Tilsvarende hvis en nestorianer gør krav gældende ved retten imod en syrer vedrørende en gæld, som han hævder skyldes ham, og hvis han benægter gælden og hvis nestorianeren ikke har en syrer som mededsmand, så vil andre mededsmænd ikke være gyldige, hvis sagen ikke var gennemført i retten, fordi en nestorianer ifølge Kongeriget Jerusalems råd ikke kan være mededsmand imod en syrer.

15 64. Hvis en nestorianer gør krav ved retten gældende imod en jakobiter¹⁵ vedrørende noget, som han hævder skyldes ham og hvis nestorianeren, som gør krav gældende, ikke har en jakobiter som mededsmand, så vil andre mededsmænd ikke være gyldige, hvis lånet ikke blev indgået i retten, fordi en nestorianer ifølge Jerusalems lov og råd ikke kan være mededsmand imod en jakobiter.

20 Tilsvarende hvis en jakobiter gør krav ved retten gældende overfor en samaritaner¹⁶ vedrørende en gæld, som han skylder ham, og hvis samaritaneren benægter gælden, så er det hans retslige sag at skaffe to samaritanere som mededsmænd, fordi andre mededsmænd ifølge Jerusalems lov og råd ikke er gyldige i denne sag, da en jakobiter ikke kan være mededsmand imod en samaritaner.

25 65. Hvis en samaritaner gør krav ved retten gældende overfor en saracener vedrørende en gæld, som han skylder ham og hvis saraceneren benægter gælden, så er det samaritanerens sag at skaffe to saracener som mededsmænd, fordi andre mededsmænd ikke rækker for samaritaneren, medmindre gælden blev indstiftet i retten, da en samaritaner ifølge Kongeriget Jerusalems råd ikke kan være mededsmand imod en saracener.

30 Tilsvarende hvis en saracener gør krav ved retten gældende overfor en jøde vedrørende en gæld, som skyldes ham og hvis jøden benægter det, så er det saracenerens retmæssige sag at skaffe to jødiske mededsmænd og hvis han ikke skaffer det, vil andre mededsmænd ikke være gyldige, medmindre lånet blev indstiftet i retten, da en saracener ikke kan være mededsmand imod en jøde, ej heller kan en jøde være mededsmand imod en saracener, ej heller en saracener imod en jakobiter, ej heller en jakobiter imod en syrer, dette gælder for en gæld eller en arv eller enhver anden forretning, medmindre den var aftalt i retten, for loven fastsætter vedrørende den slags sager, at mededsmanden skal være af samme nationalitet som den, sagen rettes imod, da loven har fastsat: "At ingen af de førnævnte folkegrupper ifølge traditionen i Jerusalem har lov til at vidne i en retssag ved rådet imod nogen af en anden folkegruppe".

40 J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

---

¹⁴ *Nestorianer*: en tilhænger af den østkristne retning nestorianismen

¹⁵ *Jakobiter*: tilhænger af den jakobitiske kirke, også kaldet den vestsyriske kirke.

¹⁶ *Samaritanere*: medlemmer af en jødisk sekt fra provinsen Samaria

- Ibn Jubayr: Oversættelse af J. Rosenløv efter R.J.C. Broadhurst: *The Travels of Ibn Jubayr*, London (1952) s.316f samt E. Hallam (red.): *Chronicles of the Crusades. Eye-Witness Accounts of the Wars between Christianity and Islam*. London (1989) s.185. Usama Ibn Munqidh: Oversættelse af J. Rosenløv efter P. Hitti: *Usama Ibn Munqidh – Autobiography. An Arab Syrian Gentleman of the Crusades*, New York (1929) s.93f.
- 5 Loven om gældsindfrielse i Kongeriget Jerusalem: Oversættelse af M. Pihl efter S.J. Allen o.a. (red.): *The Crusades – A Reader*, Torontp (2003), s. 93-95.